

Д-р Татјана Велкова, редовен професор¹

ПРАВДА НА ДЕЦАТА (МАЛОЛЕТНИЧКА ПРАВДА)- ТЕРМИНОЛОШКО УСОГЛАСУВАЊЕ ИЛИ ЧЕКОР КОН СТВАРНА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

УДК 343.137.5:340.13(497.7),,2007-“
1.01 Изворна научна статија

Апстракт

Современиот, кодифициран законски пропис од 2007-та година, Законот за малолетничка правда, после две одлагања и една измена, едвај и да започна да се применува, а кон крајот на 2013-та, донесен е нов законски пропис- Закон за правда на децата. Најважните новини од новодонесениот закон се терминологишки измени и усогласувања, кои се чини во многу ја усложнуваат примената на Законот, а не придонесуваат кон надминување на бројните слабости во неговата практична имплементација: незаживевани вонсудски постапки кон децата, нерешени проблеми во врска работењето на дисциплинските центри и во примена на други казни санкции, несоодветни услови за извршување на заводските воспитни мерки, особено на Воспитно поправниот дом Тетово и друго.

Во истиот овој период, феноменолошките карактеристики на малолетничкиот криминалитет во Република Македонија се невообичаени, vis a vis (не)примената на современите концепти на малолетничката правда. Така, малолетничкиот криминалитет бележи значително намалување, како во поглед на пријавените, така и во поглед на обвинетите ина осудените малолетници (деца), и нивниот криминалитет, што пак не може да му сепрепише на примената на современите законски прописи. Оттука, оправдано се поставува прашањето: што ни се случува со децата - младите? Дојдовме ли до степен на општествена дезорганизација која понудила други девијантни „излезни форми на бегство од реалноста“?! Или пак, вртоглаво се намалува бројноста на популацијата на малолетнавозраст?!

Авторот на трудот се обидува да најде научно верифициран одговор на состојбите со малолетничкиот криминалитет, vis a vis примената на современото казнено законодавство за децата.

Клучни зборови: малолетничка правда, правда на децата, малолетнички криминалитет, казнена санкција, казнено правна положба, превенција, репресија.

Правдата на децата (малолетничката правда) во Република Македонија се имплементира, засега, низ законски „реформи“ што во суштина, хронолошки наброени, се огледаат во:

- носење на Законот за малолетничка правда² во 2007-та година,
- 2 измени на овој закон со единствена одредба за пролонгирање на неговата примена³ во 2008-та година,
- еден Закон за измени и дополнување на ЗМП⁴ во 2010-тата и покрај,

¹ Редовен професор на Прв приватен универзитет-ФОН, Факултет за детективи и безбедност и Факултет за правни науки, Скопје.

² Сл. весник на РМ бр. 87 од 12. 07. 2007 – вон сила.

³ Сл. весник на РМ бр. 103/08 од 19. 08. 2008- вон сила, и Сл. весник на РМ бр. 161/08 од 24.12.2008.

⁴ Сл. весник на РМ бр.145/10 од 05.11. 2010 год.- вон сила.

- носење комплетно нов закон- Законот за правда на децата⁵ во 2013-та година.

Нагласуваме дека дека нашиот законодавец, се разбира по предлог на надлежните органи на управа, во случајот на Министерството за правда, изнајде форма одговорноста за практичната (не) примена на првиот кодифициран законски пропис од 2007-та година- Законот за малолетничка правда, да ја префрли на самиот пропис! Имено, во периодот од носењето до почетокот на неговата примена (2007-2010), не беше изнајден механизам за ефикасно водење на вонсудските постапки пред органите за социјални работи и постапките пред медијаторите, не профункционира системот на казнените санкции- посебно на дисциплинските мерки зајакнат надзор од страна на друго семејство и упатување во дисциплински центар, не е изграден нов воспитно-поправен дом наместо урнатиот ВПД во Тетово, па малолетниците оваа заводска мерка најпрвин ја издржуваа во посебно одделение на истражниот затвор Скопје во Шутка, а потоа во прилагодени простории во близина на Велес и други недоследности. Со други зборови, духот и целите на правдата на децата - малолетничката правда и највисоките стандарди за посебната казненоправна положба на децата беа солидно имплементирани, многу брзо и ревидирани во малолетничкото казнено законодавството, но не беа применети во практиката. За среќа, овие законодавни, пред сè терминологски „варијации” со основен предмет правда на децата – малолетничката правда и нивната практична (не) примена не резултираа со драматични феноменолошки поместувања „на полошо” на најтешката форма на малолетничкиот криминалитет. Или, доколку ми биде дозволена доза на иронија во толкувањето на парадокот- волшебна држава е Република Македонија! Доволно е само носењето на одреден современ закон за да состојбата во таа област биде подобрена. Што би се случило пак, доколку овие законски прописи започнат да се имплементираат во практика?! Која ли е пак, е причината (криминогениот регулатор) за намлување на бројот на пријавени, обвинети и осудени малолетни лица во РМакедонија е прашањето што остава отворени многубројни дилеми: намалување на бројноста на малолетната популација е една од претпоставките што загрижува и што на овие простори постои како негативно демографско движење уште од последните децении на претходниот милениум. Оставајќи ја настрана, на ова место, етиологијата на малолетничкиот криминалитет, трудот го насочуваме кон анализа на постапките спрема малолетниците, казнените санкции што им се изречени и нивната примена во контекст на правото на малолетничка правда како дел од корпусот права на децата предвидени со Конвенцијата за права на детето. Или, како Република Македонија постапува и ги штити меѓународно загарантираните права на децата „во допир” и децата во „судир-конфликт” со законот? И така некој поверодостоен валиден показател за вистинската состојба, како например квотата-стапката на малолетничкиот криминалитет не би можела да биде согледана: попис на населението во 2011-та не беше реализиран.

1. За вонсудските постапки спрема малолетниците

1.1. Постапка за посредување и порамнување

---

⁵ Сл. весник на РМ бр.148 од 29. 10. 2013.

Постапката за примена на мерки на одвраќање на децата од криминалитет- чл. 75 ст. 1 т. 3 од Законот за правда на децата (Постапка за посредување и порамнување, од чл. 68 од ЗМП) и Постапка на медијација, по чл.79 – чл .85 од ЗПД (чл. 72-чл.78 од ЗМП) се новопропишаните вонсудски постапки кон децата. Основната цел на вонсудските постапки е одбегнување на стигматизацијата кај децата од постапките кои ги водат државните органи на репресија- што ќе рече, *заштита на децата сторители на кривични дела и прекршоци и од поврат на такви дела, нивна ресоцијализација, воспитување и превоспитување, помош и грижа за децата и заштита во постапката пред судот и пред другите органи на нивните слободи и права загарантирани со Уставот на Република Македонија и со Конвенцијата за правата на детето и со другите меѓународни договори за положбата на децата, ратификувани согласно Уставот на Република македонија.* (чл. 2 од ЗПД- Цели на Законот). Хуманата димензија, со уважување на сите современи достигнувања во областа на правдата на децата-малолетничката правда е неспорна и законски верифицирана. Впрочем, претставува континуитет на унапредувањето на посебната казненоправна положба на малолетниците уште во поранешниот правен систем на овие простори, кој беше заснован врз идејата за ресоцијализација и за превенција, наспроти ретрибутивниот концепт кој е препуштен на историјата. Уште повеќе, вонсудските постапки кон децата претставуваат баланс помеѓу интересите на општеството, интересите на децата сторители и нивните родители за ресоцијализација и на интересите на жртвата-оштетениот за обештетување, што е своевиден придонес кон ресторативната правда. Согласно законските одредби, постапката за посредување и порамнување може да се води од страна на органот за социјални работи за кривични дела за кои според КЗМ е пропишана парична казна или казна затвор до 3 години, при што е постигната спогодба помеѓу детето сторител и неговото семејство за враќање на имотната корист, надоместување на штетата или поправањето на штетните последици на делото. Во однос на практичната примена на постапката за посредување и порамнување, на наше барање од ЈУ Завод за социјални дејности- Скопје ги добивме следниве податоци:

Постапки за посредување и порамнување водени од центрите за социјални работи во РМ според ЈУ ЗСД и според податоците (во заграда) од електронска база на податоци „Лирикус“:

2014	36 (8)
2015 (јан.-јуни)	32 (7)

Напоменуваме дека во истиот допис добиен од установата е изразен ставот дека порелевантни податоци се податоците на ЈУ Заводот за социјални дејности кои институцијата ги добива квартално од сите триесет (30) ЦСР во Република Македонија. Како и да е, констатираме:

- мал број на водени постапки за посредување и порамнување од ОСР во РМ, во просек по 1,5 постапки од секој од 30-те ОСР во РМ. Со оглед дека основано

претпоставуваме дека најголемиот број постапки се реализирани од ЦСР Скопје, заклучуваме дека поголемиот број на ЦСР воопшто ја немаат реализирано оваа вонсудска постапка, како и

- неусогласена методологија во следењето на вонсудските постапки што се огледа во фактот дека четирикратно е помал обемот на овие активности прикажан во електронската база на податоци.

За споредба на соодносот на вонсудските постапки со судските при што е изречена казнена санкција кон децата, ги презентираме следнаве податоци за изречени казнени санкции кон малолетниците во 2014-та година:

Табела бр. 1: Процентуално учество на видовите санкции изречени на малолетниците во 2014-та

Година	Вкупно дисц. КС мерки	%	зајакнат надзор	%	заводски мерки	%	затвор за деца	%	
2014	461	63	14	370	80	25	5,4	3	0,6

Со споредување на податоците за бројот на постапките за посредување и порамнување (36 реализирани постапки од прегледот) и податоците за видот и движењето на изречените казнени санкции кон децата (461 КС од табелата бр.1), за 2014-та година, констатираме дека 7,2 % од вкупно водените постапки кон децата се постапките за посредување и порамнување. Со оглед дека Законот за правда на децата е донесен кон крајот на 2013-та, сепак за негова едногодишна примена овој процент може да го оцениме како задоволителен за почеток. Доколку пак ги доведеме во релација податоците од електронската база на податоци Лирикус (податоците во заграда) со вкупниот број на водени постапки, тогаш заклучуваме занемарително мал број водени постапки за посредување и порамнување (8 од 4.222 или само 0,2% вонсудски постапки од вкупниот број постапки кон децата. Или, вонсудските постапки во 2014-та, во однос на вкупниот број постапки учествуваат помалку од симболично. Со ваков показател, не би можело да се констатира спроведувањето на оваа вонсудска постапка, и покрај стапувањето во сила на вториот по ред законски пропис- ЗПД со кој е пропишана.

1.2. Постапка за медијација

Постапката за медијација (чл.79-чл.85 од ЗПД, а чл.78 од ЗМП) е резервирана за оние кривични дела за кои е пропишана парична казна или казна затвор до 5 години, при што, доколку биде целосно реализирана, се постигнува писмена согласност за надомест на материјалната штета и моралната сатисфакција на жртвата.

Од електронската комуникација со членови на Комората на медијатори, како и со претседателот на оваа комора, ги добив следниве податоци. На постапки за медијација кон децата работи само еден медијатор од постојната листа од 30-тина

медијатори определени за медијација во предмети каде децата се сторители на кривични дела. Во 2015-тата година биле реализирани вкупно 14 медијации од кои 13 по одлука-решение на јавниот обвинител, а една по одлука-решение на суд. Од 14-те постапки успешно решени се 12, а 2 завршиле без решение. Исходот од реализираните 12 постапки е постигната согласност за извинување од страна на малолетникот и надомест на предизвиканата штета, а и двете неуспешни се во случај на нерешено побарување за надомест на штета на оштетениот кон малолетникот- неговиот родител. Причина за ангажирање на само еден медијатор во вонсудските постапки кон децата, според констатацијата на претседателот на КМ на РМ е што овие постапки медијаторот ги води бесплатно (?!). Во однос на подрачјето, 12 постапки се водени од медијатор во Скопје, а две во Тетово. Обемот и застапеноста и на оваа вонсудска постапка кон малолетните сторители на кривични дела е симболичен- или само 3 % од вкупно водените постапки при кои се исречени казни санкции кон децата. Оттука, и во овој случај, констатираме мало учество на медијацијата во вонсудското решавањето на предметите на децата.

2. Казнените санкции кон децата

Презентирањето на табелата за седумгодишното движење (2008-2014) на бројот и видовите на изречените казни санкции кон децата не е случајно. Според овие податоци од Статистичкиот годишник на ДЗС за сторителите на кривични дела, покрај констатацијата за постојано опаѓање на изречените казни санкции (со исклучок на 2011-та година), констатираме дека 14 % од вкупно изречените казни санкции се дисциплинските мерки, мерките на засилен надзор се застапени со 81 %, само 4 % се воспитните мерки од заводски карактер, а единствената казна- малолетничкиот затвор се изречува во исклучително мал број случаи, или само во 1 % од осудените деца. Во таа смисла, нема значителни отстапувања од видот на изречените казни санкции во приодот од 2000-та година до 2007-та.⁶

Табела бр.1: Видови казни санкции спрема децата и процентуално учество на одделните казни санкции во периодот 2008-2014-та год.

Година	ВКУПНО Изречени КС	дисциплин. мерки	%	мерки на засилен надзор	%	заводски мерки	%	малолетн. затвор	%
2009	748	86	11,5	633	85	15	2	14	1,9

⁶ Камбовски Владо, Велкова Татјана, Малолетничка правда – документи на Обединетите нации- Закон за малолетничка правда со коментари, 2-ри Август С, Скопје 2008, стр. 27.

2010	547	107	19,5	409	75	22	4	9	1,5
2011	722	92	12,7	608	84	20	3	2	0,3
2012	556	57	10,3	471	85	21	4	7	1,25
2013	473	80	9,6	381	81	12	2,5	0	0
2014	461	63	13,7	370	80	25	5,5	3	0,6
ВКУПНО	4.222	603	14 %	3.433	81,5 %	140	3,5 %	46	1 %

Оттука констатираме дека бројот на изречените казнени санкции опаѓа како што опаѓа и бројот на пријавени и обвинети малолетници во истражуваниот период. Структурата на казнените санкции е скоро непроменета и правосудните органи во континуитет ги изречуваат и извршуваат пред сè вонзаводските воспитни мерки (на зајакнат надзор и дисциплинските мерки). Така во поглед на строгоста на изречените казнени санкции не би можело да и се забележи на казнената политика кон децата.

3. Феноменологија на малолетничкиот криминалитет во Република Македонија

Истражувањето на феноменологијата на малолетничкиот криминалитет во Република Македонија ќе го реализираме преку проучување на феноменолошките карактеристики обем и динамика на пријавени, обвинети и осудени малолетници (табела бр.2), како и видот на кривичните дела за кои се пријавени (табела бр.3) .

Табела бр. 2: Обем и динамика на пријавени, обвинети и осудени деца во периодот 2008 - 2014-та година⁷

Година	Вкупно пријавени	Базичен Индекс	Вкупно обвинети	базичен индекс	Вкупно осудени	Базичен Индекс
2008	1355	1	981	1	715	1
2009	1519	1,12	1030	1,04	748	1,04
2010	1244	0,91	750	0,76	547	0,76
2011	1163	0,64	1002	1,02	722	1

⁷ Годишни статистички извештаи на ДЗС

2012	1001	0,74	778	0,79	556	0,77
2013	1005	0,74	657	0,66	473	0,66
2014	972	0,71	712	0,72	461	0,64
ВКУПНО	8.259		5.919		4.222	

И најсумарниот поглед кон показателите од званичната статистичка евиденција упатува на заклучокот за изразита тенденција на намалување (освен во 2009-тата) на бројот на пријавените, обвинетите и осудените деца, дека обвинителен предлог по овие пријавени деца бил поднесен во околу 75%, што значи дека во 25% јавниот обвинител го применил начелото на опортунитет и дека само на половината од пријавените им е изречена казнена санкција. Како што од претходната табела заклучивме, најчесто се изречувани воспитните мерки во 81% од случаевите.

Попрецизно, во 2014-тата пријавени се 972 деца, наспроти 1355 во 2008-та, што е намалување од 383 пријавени деца, или за 28%. Ваквото намалување во 2014-та е уште многу поизразено во однос на 2009-та година и изнесува 547 пријавени деца помалку, или опаѓање на бројот на пријавени деца за 36%. Со слични позитивни тенденции е и намалувањето на бројот на обвинети и осудени лица што се огледа во износите на базичните индекси за обвинетите и осудените деца. Ваквата позитивна тенденција на опаѓање на вкупниот обем на пријавени, обвинети и осудени деца е задоволителна, но сепак остава неодговорени прашања за етиологијата на оваа тенденција. Заради согледување на типологијата на криминалитетот на децата, ја презентираме табелата бр.3:

Табела бр.3: Пријавени сторители деца според видот на извршените кривични дела во периодот 2008-2014-та година

Година	КД против живот и тело	КД против слободи и права	КД против чест и углед	КД против полови сл. и морал	КД против здравјето	КД против јавни финансии и стопан.	КД против имот	КД против општа сигурност	КД против безбед. во сообраќ.
2008	84	7	1	18	18	21	1023	4	77
2009	103	2	1	17	12	12	1192	1	88
2010	107	2	4	24	14	14	937	10	61
2011	88	1	0	14	11	14	917	14	43
2012	60	6	1	10	16	10	773	9	50
2013	66	5	0	19	8	4	745	8	28

2014	64	5	0	25	23	5	654	6	29
ВКУПНО	572	28	7	137	102	80	6231	52	376

Година	КД против правен сообраќ.	КД против јавен ред	останати КД	ВКУПН О годишно
2008	25	53	24	1355
2009	8	70	13	1519
2010	1	56	14	1244
2011	7	45	9	1163
2012	1	52	13	1001
2013	0	117	5	1005
2014	1	156	4	972
	43	549	82	8.259

Од показателите од табелата бр.3 констатираме дека во периодот 2008-2014-тата година, децата најинтензивно вршеле кривични дела против имотот (6231-76,5%), кривични дела против животот и телото (572- 6,9%), кривични дела против јавниот ред (549 или 6,6%), потоа кривични дела против безбедноста во сообраќајот (376- 4,5%) и кривични дела против половите слободи и морал (137- 1,65%) од вкупно пријавените. Притоа, најтипично е да се нагласи дека најизразена тенденција на пораст пројавиле кривичните дела против јавниот ред со трократен пораст (53 кривични дела во 2008-та, а 156 во 2014-та година. Со ваквата тенденција на пораст, овие кривични дела на нарушување на нормалниот јавен поредок (насихничкото однесување, спречување на овластено лице во вршењето на работите на безбедноста, непостапување по наредба на овластено лице, учество во толпа и др) скоро и да се изедначуваат со кривичните дела против животот и телото- крвните деликти. Со други зборови, степенот на општествената дисциплина кај децата и почитувањето на авторитетот на носителите на службените овластувања, како и нивното рационално однесување и расудување од ден на ден сè повеќе и повеќе одат во негативна насока. Или бесчувствителноста и безобзирноста на децата кон другиот од ден на ден е сè посилна и сè поизразена.

Сметаме дека таквите состојби се многу позагрижувачки отколку „задоволството“ од едноставното намалување на обемот на вкупниот криминалитет. Впрочем, во услови во кои формирањето на личноста на детето - малолетникот се случува под постојано влијание на неповолни состојби и процеси на општествената дезорганизација, насилството е во причинско-последична, каузална корелација со општествената стварност. На овие состојби со криминалитетот на децата, би го придобала нивното однесување во сферата на прекршоците, особено против јавниот ред и мир. Некои не толку дамнешни согледувања⁸ упатуваа на фактот дека децата најчесто вршат прекршоци против безбедноста во сообраќајот, по кои следат прекршоците против јавниот ред и мир, а со околу 20% беа застапени прекршоците во врска уживањето опојни дроги. Поинаку кажано, и во прекршочното однесување се изразито евидентни општествената недисциплина, насилството но и обидот детето да се докаже или пак да побегне од стварноста во светот на зависностите.

И уште едно, сопствено, засега неистражено забележување во врска излезните решенија што ги избираат децата-младите. Во последните неколку месеци, како кон наставник и родител ми пристапија неколку млади луѓе- момчиња со нивните родители, барајќи помош за излез од тешката повеќегодишна психолошка состојба на студентите. Еден од овие млади луѓе посетив на психијатриско одделение во една од скопските болници. Беше под силно дејство на лекара и буквално со „закочено“ движење и размислување. Мислам дека кај овие млади не стануваше збор за последици од употреба на опојни дроги, туку за нивна неможност да ги сватат и прифатат реалните потешкотии и проблеми, па наместо борба и активности за надминување на проблемите, потпаѓаат под депресијата. Уште еден показател дека нивниот социјален развој и созревање се на многу пониско ниво од нивниот когнитивен развој. Во контекст со биопсихолошкиот развој под дејство на хиперхормоналната продукција, цениме дека нивното созревање доживува болни епизоди на депресивни страдања.

Солидно правно решение- дискутабилна и спорна имплементација

Како што во совремието нештата постојано се релативизираат, кај нас и во светот, така и имплементацијата на стандардите на правдата на децата (малолетничката правда) во периодот 2007-2015 год., кај нас е огледа во донесен кодифициран законски пропис, двократно одложување на неговата примена, целосно легислативно ревидирање, конечно симболично започнување со примената, со вчудоневидувачки резултати врз феноменолошките карактеристики на малолетничкиот криминалитет во

---

⁸ Велкова **Татјана**, Малолетни сторители на прекршоци и спроведување на Законот за малолетничка правда, Македонска ревија за казнено право и криминологија бр. 1-2/2010, Скопје 2010.

Република Македонија?! Имено и покрај тоа што општите општествени услови и состојби исто како и практичната имплементација не се битно променети, обемот на најтешкото противправно однесување кај децата (малолетниците) е во опаѓање. Нашата правна легислатива во која се имплементирани највисоките стандарди за правдата на децата е „ефикасна“ самата по себе, и покрај тоа што не се водело сметка за расчекорот помеѓу правните правила и прописи и реалната состојба и можностите тие правни прописи да се спроведат во живот. Не се водело сметка ниту пак за истражување на ефикасноста на првично донесениот ЗМП како позитивната законска регулатива. Ова од причина што целокупната научна и стручна јавност е согласна дека за мерење на ефектите од одреден законски пропис е потребна примена на прописот од најмалку 10 години. Во овој случај, од одложуваната примената на ЗМП поминаа нешто повеќе од 3 години, што е тројно покус период за анализа на ефектите, па така, без конкретна анализа се пристапи кон носење на новиот Закон за правда на децата. Овој закон донесен (помеѓу другото) и за термилошко усогласување со Конвенцијата, впрочем вовеле несватливи поими како што е санкцијата затвор за деца, потоа казнен- наместо воспитен налог и сл. што е сосема неспово со духот на неговата хумана димензија! Убедена сум дека наместо вложување на средства и напори во носење нов законски пропис, општеството требаше повеќе да вложи во зајакнување на капацитетите, материјалното обезбедување и кадровското екипирање на органите и институциите со што ќе беа создадени услови за доследна и непречена примена на ЗМП. На исполнување на овие нужни претпоставки со цел доследна и ефикасна примена на современото казнено законодавство е укажувано на бројни научни и стручни собири и со бројни научно-стручни трудови уште пред донесувањето на ЗМП.⁹ Кон комплетна промена со новиот закон- Закон за правда на децата требаше да се пристапи само доколку примената на ЗМП низ десетгодишен период покажеше негативни резултати. Во поткрепа на горното, нагласуваме дека ниту една од државите во регионот не посегна по такви формално радикални промени! Во Хрватска во сила е Закон о судовима за младеж¹⁰, донесен во 1997 год., во Србија Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и заштиту малолетних лица,¹¹ од 2005-тата за кој се употребува скратениот назив Закон за малолетници. Во Франција¹² со Законот од 2002 само е нивелирано законодавството од 1945 година, а во Германија¹³, Законот за малолетничките судови бил донесен во 1974 година, нивелиран во 1990-та година и претставува современо малолетничко законодавство, пред сè насочено кон личноста на малолетникот, а не кон неговиот противправен акт. Впрочем, ниту еден современ правен систем не пристапи кон термилошки усогласувања, туку напротив разви

---

⁹ Велкова Татјана, МАЛОЛЕТНИЧКАТА ПРАВДА – од кодифицирано законодавство до практичната примена, Македонска ревија за казнено право и криминологија, бр.1 од 2006, ЗКПК Скопје, 2006.

¹⁰ Zakon o sudovima za mladez, Narodne novine Republike Hrvatske, бр.111 од 22.09.1997 год.

¹¹ Zakon o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, Službeni glasnik RS бр.85/2005.

¹² Ordonnace No.45-147 од 02.02.1945, дополнет со Закон 2002-1138 од 09.09.2002.

механизми за примена на најсоодветни интердисциплинарни програми со мерки на едукација, ostrучување и предупредување кон малолетниците-децата.

Свесни дека ретроградните согледувања и анализи не претставуваат чекор кон идната ефикасна имплементација во животот, неминовно се наметнува прашањето за приближување на тие правни прописи кон целосна имплементација, со други зборови како да се продолжи понатаму? Со цел благовремено подготвување на неопходните предуслови новото малолетничко кодифицирано законодавство ефикасно да профункционира, ги нагласуваме тешкотиите од правна и од материјално-техничка и просторна природа, наедно предлагајќи можни насоки за разрешување. Со отстранување на тие пречки, секако дека во голема мерка ќе се зголеми ефикасноста на малолетничкото казнено законодавство (апсурдно е да се нарече детско казнено законодавство). Пред сè, ги нагласуваме следниве потреби:

- профункционирање на дисциплински центри и други воспитни установи за деца;
- примена на другите пропишани санкции, пред сè воспитни мерки засилен надзор во згрижувачко семејство, општокорисната работа и ефикасен надзор над спроведувањето и ефектите,
- поддршка на ОСР во постапките на посредување и порамнување и постапките за медијација;
- изградба и започнување со работа на нов воспитно поправен дом;
- промовирање и развивање на идејата за основање и функционирање на приватни центри за деца или во центри за деца во ризик во јавно-приватно партнерство;
- развивање на превентивни програми по примерот на современите држави¹⁴ со кои ќе бидат опфатени малолетниците во конфликт со заедницата и со проблематично однесување, нивните семејства и образовниот систем;
- создавање и активирање на локалните и државниот совет за превенција на малолетничката деликвенција во изготвување и реализирање на сеопфатни програми, што е законска обврска и долг кон малолетниците;

Користена литература:

Арнаудовски Љупчо, Од концептот „криминалец во мало” до концептот за Закон за малолетничка правда, Судиска ревија бр.1/2005, Здружение на судии на Република Македонија, Скопје 2005.
Велкова Татјана, МАЛОЛЕТНИЧКАТА ПРАВДА – од кодифицирано законодавство до практичната примена, Македонска ревија за казнено право и криминологија, бр.1 од 2006, ЗКПК Скопје, 2006.
Велкова Татјана, Малолетни сторители на прекршоци и спроведување на Законот за малолетничка правда, Македонска ревија за казнено право и криминологија бр. 1-2/2010, Скопје 2010.

---

¹³ Jugendgerichtsgesetz од 11.12.1974, со измени од 30.06.1990.

¹⁴ Нпр. ОПТИМУС (Обухватни програм третмана и интеграције младих у сукобу са заједницом) во Србија, поддржан од УНДП и Министерството за труд и социјална политика на Србија низ Фондот за социјални иновации.

Камбовски Вlado, Велкова Татјана, Малолетничка правда – документи на Обединетите нации- Закон за малолетничка правда со коментари, 2-ри Август С, Скопје 2008.

Hrnčić Jasna, Džamonja Ignjatović Tamara, Despotović Stanarević Vera, Evaluacija efekata programa integracije mladih u sukobu sa zakonom.

Закон за малолетничка правда, Сл. весник на РМ бр. 87 од 12. 07. 2007 – вон сила.

Закон за измени и дополнување на ЗМП, Сл. весник на РМ бр. 103/08 од 19. 08. 2008- вон сила, и Сл. весник на РМ бр. 161/08 од 24. 12. 2008.

Закон за измени и дополнување на ЗМП, Сл. весник на РМ бр.145/10 од 05. 11. 2010 год.- вон сила.

Закон за правда на децата, Сл. весник на РМ бр.148 од 29. 10. 2013.

Zakon o sudovima za mladež, Narodne novine Republike Hrvatske, бр.111 од 22.09.1997 год.

Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, Službeni glasnik RS бр.85/2005.

Ordonnace No.45-147 од 02.02.1945, дополнет со Закон 2002-1138 од 09.09.2002.

Jugendgerichtsgesetz од 11.12.1974, со измени од 30.06.1990.

Professor Tatjana Velikova, PhD¹⁵

**JUSTICE FOR CHILDREN (JUVENILE JUSTICE) - TERMINOLOGICAL
HARMONIZATION OR STEP TOWARDS REAL IMPLEMENTATION**

UDK 343.137.5:340.13(497.7),,2007-“
1.01 Original Scientific Article

Abstract

After two delays and one amendment, the modern and codified Law on Juvenile Justice of 2007 barely start entering into force, when in 2013, the Legislature has passed a new legal act- the Law on Child Justice. The most important novelties in the new Law are terminological changes and consolidation, which appear to have complicated the implementation of the law, rather than reducing many of its implementation-related shortcomings: abandoned on - court procedures filed against children, unresolved issues about the operation of the discipline centers and the application of other penal sanctions, poor conditions for execution of corrective measures, particularity in the Center for Correctional Concerns in Tetovo etc.

At the same time, the phenomenological characteristics of the juvenile crime in the Republic of Macedonia turn atypical, vis à vis the (non) application of the modern concept of juvenile justice. Put in other words, the juvenile crime has seen a significant reduction, both in terms of reported on one hand, and accused and convicted minors (children) on the other hand, which cannot be attributed to the application of the modern legislation. Hence, one can rightfully ask: what is happening with the children - youth in Macedonia? Have we reached levels of social disorganization high enough to offer other deviant "modes for escaping the reality"? Or, should we assume that the size of the juvenile-age population has dramatically shrank over the years?!

The author of the paper tries to find a scientifically verified answer to manifestation of juvenile crime, vis à vis application of the modern concept of juvenile justice (child justice)

Keywords: juvenile justice, child justice, juvenile crime, criminal sanction, position in the criminal justice system, prevention, repression.

---

¹⁵ Professor at the First Private University FON-Faculty of Detectives and Security and the Faculty of Law in Skopje.